Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

26 януари 2017 година*

„Преюдициално запитване — Директива 93/13/ЕИО — Договори между продавачи или доставчици и потребители — Договори за ипотечен кредит — Производство по принудително изпълнение върху ипотекиран имот — Преклузивен срок — Правомощия на националния съд — Сила на пресъдено нещо“

По дело C-421/14,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (Първоинстанционен съд № 2 на Сантандер, Испания) с акт от 10 септември 2014 г., постъпил в Съда на 10 септември 2014 г., в рамките на производство по дело

Banco Primus SA

срещу

Jesús Gutiérrez García,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: A. Tizzano, заместник-председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на първи състав, M. Berger, A. Borg Barthet, S. Rodin (докладчик) и F. Biltgen, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 24 септември 2015 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Banco Primus SA, от E. Vázquez Martín, abogado,

— за испанското правителство, от M. J. García-Valdecasas Dorrego, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от J. Baquero Cruz и M. van Beek, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 2 февруари 2016 г.,

* Език на производството: испански.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Banco Primus SA и г-н Jesús Gutiérrez García по повод принудително изпълнение върху недвижим имот собственост на последния, за който е учредена ипотека като обезпечение за оптуснатия от Banco Primus кредит.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Шестнадесетото и двадесет и четвъртото съображение от Директива 93/13 гласят:

„като има предвид[…], че изискването за добросъвестност може да се изпълни от продавача или доставчика, когато постъпва добросъвестно и равнопоставено с другата страна, отчитайки законните ѝ интереси;

[…]

като има предвид, че съдилищата и административните органи на държавите членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да наложат преустановяването на включването на неравноправни клаузи в потребителски договори“.

4 Член 1, параграф 1 от Директивата гласи:

„1. Настоящата директива има за цел да сближи законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно неравноправните клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител“.

5 Член 3 от посочената директива има следната реакция:

„1. В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

2. Не се счита за индивидуално договорена клауза, която е съставена предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното съдържание, по-специално във връзка с договори с общи условия.

[…]“.

6 Съгласно член 4 от Директива 93/13:

„1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието [между] цената и възнаграждението, от една страна, и […] доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език“.

7 Член 6, параграф 1 от Директивата предвижда:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

8 Съгласно член 7, параграф 1 от посочената директива:

„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Испанското право

9 Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (Закон 1/2000 за Гражданския процесуален кодекс) от 7 януари 2000 г. (BOE № 7 от 8 януари 2000 г., стр. 575) е изменен с Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Закон 1/2013 относно мерки за засилване на защитата на ипотекарните длъжници, преструктуриране на дълга и социалния наем) от 14 май 2013 г. (BOE № 116 от 15 май 2013 г., стр. 36373), а впоследствие с Real Decreto-Ley 7/2013 de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (Кралски декрет-закон 7/2013 за спешни данъчни и бюджетни мерки за насърчаване на изследванията, развитието и иновациите) от 28 юни 2013 г. (BOE № 155 от 29 юни 2013 г., стр. 48767), впоследствие с Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (Декрет-закон 11/2014 за спешни мерки относно несъстоятелността) от 5 септември 2014 г. (BOE № 217 от 6 септември 2014 г., стр. 69767) (наричан по-нататък „LEC“).

10 Член 695 LEC относно производството по възражение срещу принудителното изпълнение върху ипотекиран имот има следното съдържание:

„1. В производствата по настоящата глава длъжникът може да възрази срещу изпълнението само на следните основания:

[…]

4) неравноправност на договорна клауза, която съставлява основанието за принудителното изпълнение или позволява да се определи размерът на изискуемото вземане.

[…]

4. Определението за […] отхвърляне на възражението на основанието, предвидено в параграф 1, точка 4 от настоящия член, подлежи на обжалване.

Извън тези случаи определенията, постановени по възражения съгласно настоящия член, са необжалваеми и имат действие единствено в изпълнителното производство, по което са постановени“.

11 Съгласно член 556, параграф 1 LEC възражението на някое от основанията по член 695 LEC трябва да бъде направено в десетдневен срок, считано от съобщаването на акта, с който се допуска изпълнение.

12 Съгласно член 557, параграф 1 LEC, който се отнася до производството по възражение срещу изпълнението, основано на извънсъдебен изпълнителен титул:

„Когато принудителното изпълнение е разпоредено за изпълнителните титули, посочени в член 517, параграф 2, точки 4, 5, 6 и 7, както и за други документи с изпълнителна сила, посочени в член 517, параграф 2, точка 9, длъжникът по изпълнението може да възрази срещу него, в сроковете и във формата, посочени в предходния член, само на следните основания:

[…]

7) Наличие на неравноправни клаузи в изпълнителния титул“.

13 Съгласно член 693, параграф 2 LEC, който се отнася за предсрочната изискуемост на разсрочени вземания:

„Цялата дължима сума, включваща главница и лихви, може да се иска, при условие че е уговорена пълна предсрочна изискуемост в случай на неплащане най-малко на три месечни вноски или ако длъжникът не е погасил такава част от задължението си, която се равнява на поне три месечни вноски, и тази уговорка е включена в договора за учредяване на ипотека“.

14 Първата преходна разпоредба от Закон 1/2013 гласи:

„Настоящият закон се прилага в съдебните или извънсъдебните производства по принудително изпълнение върху недвижим имот, образувани при влизането му в сила, при които не е осъществено принудително извеждане от имота“.

15 Съгласно четвъртата преходна разпоредба от посочения закон:

„1. Измененията на [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс], въведени с настоящия закон, се прилагат по отношение на образуваните към датата на влизането му в сила производства за принудително изпълнение само по отношение на оставащите изпълнителни действия.

2. Във всички случаи по изпълнителните производства, висящи към момента на влизане в сила на този закон, в които е изтекъл десетдневният срок за възражение, предвиден в член 556, параграф 1 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс], длъжниците по изпълнението разполагат с едномесечен преклузивен срок за предявяване на насрещно възражение, въз основа на новите основания за оспорване, предвидени в член 557, параграф 1, точка 7 и член 695 параграф 1, точка 4 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс].

Съобразно предвиденото в член 558 и сл. и член 695 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс] едномесечният преклузивен срок се брои от деня, следващ деня на влизането в сила на този закон, и предявяването от страните на насрещно възражение има за последица спирането на производството до произнасяне по възражението.

Тази преходна разпоредба се прилага за всички изпълнителни производства, които не са приключили с въвод на купувача във владение на недвижимия имот съобразно предвиденото в член 675 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс].

3. Също така по висящите изпълнителни производства, по които при влизането в сила на този закон вече е започнал да тече десетдневният срок, предвиден в член 556, параграф 1 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс], длъжниците по изпълнението разполагат със същия едномесечен преклузивен срок, предвиден в предходния параграф, за предявяване на възражение на някое от основанията за оспорване, предвидени в членове 557 и 695 от [Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г. за Гражданския процесуален кодекс].

4. Публичността на настоящата разпоредба има характер на пълно и валидно съобщаване за целите на уведомлението и изчисляването на сроковете, предвидени в алинеи 2 и 3 на този член, като в никакъв случай не е необходимо да се постановява изрично решение за тази цел“.

[…]“.

16 Впрочем член 136 LEC предвижда:

„С изтичане на срока или пропускане на датата, определена за осъществяването на процесуално действие на страната, настъпва преклузия и се губи възможността за осъществяване на съответното действие. Секретарят на съда обявява изтичането на срока, разпорежда да се предприемат съответните мерки или уведомява съда, за да може той да се произнесе съобразно компетентността си“.

17 Член 207, параграфи 3 и 4 LEC гласи:

„3. Влязлото в сила решение се ползва със сила на пресъдено нещо и е задължително за съда, който го е постановил.

4. Ако решението не е обжалвано в определения от закона срок, същото влиза в сила, ползва се със сила на пресъдено нещо и е задължително за съда, който го е постановил“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

18 На 12 юни 2008 г. Banco Primus отпуска на г-н Gutiérrez García кредит, обезпечен с ипотека върху неговото жилище. Кредитът се предоставя за срок от 47 години, като изплащането му е разпределено на 564 месечни вноски. На 23 март 2010 г. поради неизпълнение на задължението за заплащане на седем последователни месечни вноски настъпва предсрочна изискуемост съгласно клауза 6 bis от договора за кредит. Banco Primus иска заплащане на целия остатък от главницата, ведно с редовна и мораторна лихва, както и разноските. Банката също така изнася ипотекирания имот на публична продан. Тъй като не се явяват наддавачи на публичната продан на 11 януари 2011 г., запитващата юрисдикция възлага имота на Banco Primus с решение от 21 март 2011 г. за стойност, представляваща 50 % от оценката на имота. На 6 април 2011 г. Banco Primus прави искане за въвод във владение в имота. Въводът във владение се отлага поради три последователни оспорвания, по едно от които е постановено определението от

12 юни 2013 г., което квалифицира клауза 6 от договора за кредит относно мораторните лихви като неравноправна. С постановяване на решението от 8 април 2014 г. вследствие на третото оспорване се прекратява спирането на производството по извеждане от имота.

19 На 11 юни 2014 г. г-н Gutiérrez García прави насрещно възражение пред запитващата юрисдикция срещу принудителното изпълнение върху ипотекирания имот, като се позовава на неравноправния характер на клауза 6 от договора за кредит.

20 Вследствие на това възражение, след спиране на производството по извеждане от имота с решение от 16 юни 2014 г., запитващата юрисдикция констатира, че са налице съмнения относно неравноправния характер по смисъла на Директива 93/13 на определени клаузи в договора за кредит, различни от уговорките за мораторни лихви, а именно:

— клауза 3 относно редовните лихви, която предвижда изчисляването им по формула, съгласно която остатъкът от главницата и изтеклите лихви се разделят на броя на дните в една икономическа година, т.е. 360 дни; и

— клауза 6 bis относно предсрочната изискуемост, съгласно която Banco Primus може да иска незабавно погасяване на главницата, лихвите и различни разноски по-специално при неплащане в уговорения срок на цялата дължима сума на главницата, лихвите или авансите.

21 Въпреки това обаче, от една страна, посочената юрисдикция установява, че възражението на г-н Gutiérrez García е просрочено, тъй като е предявено след изтичане на установения в четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2013 преклузивен срок.

22 От друга страна, запитващата юрисдикция констатира, че член 207 LEC, уреждащ принципа на силата на пресъдено нещо, не допускал ново разглеждане на неравноправните клаузи в договора по главното производство, тъй като тяхната действителност по отношение на Директива 93/13 вече е била проверена с влязлото в сила решение от 12 юни 2013 г.

23 Впрочем запитващата юрисдикция посочва, че дори в хипотезата, че клауза 6 bis от разглеждания в главното производство договор бъде обявена за неравноправна, практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) не допускала съдът да я обяви за недействителна и да откаже да я приложи, при положение че на практика Banco Primus не се е възползвала от нея, а се е съобразила с разпоредбите на член 693, параграф 2 LEC, като е изчакала неплащането на седем месечни вноски, за да обяви настъпването на предсрочната изискуемост.

24 Следователно, за да определи обхвата на правомощията си по отношение на Директива 93/13, запитващата юрисдикция, на първо място, иска да се установи съвместимостта на четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2013 с посочената директива и на второ място, дали в комплексно производство по принудително изпълнение върху недвижим имот като разглежданото в главното производство посочената директива я задължава, независимо от разпоредбите на член 207 LEC, служебно да преразгледа клаузи от договора, които вече са били предмет на такова разглеждане с оглед на Директива 93/13 в решение, което се ползва със силата на пресъдено нещо. На трето място, посочената юрисдикция желае да получи разяснения относно критериите за преценка на неравноправния характер на клаузи 3 и 6 bis от разглеждания в главното производство договор, както и относно последиците, които трябва да бъдат изведени от неравноправния характер на тези клаузи.

25 При тези условия Juzgado de Primera Instancia № 2 de Santander (Първоинстанционен съд № 2 на Сантандер, Испания) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2013 да се тълкува в смисъл, че не препятства защитата на потребителя?

2) Има ли право потребителят, в съответствие с Директива 93/13, по-специално член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от нея с оглед на гарантиране на защитата на потребителите и получателите съгласно принципите за равностойност и ефективност, да се позовава на наличието на неравноправни клаузи след изтичане на предвидения в национална разпоредба срок, за да реализира това право, така че националната юрисдикция да е длъжна да се произнесе по посочените клаузи?

3) Длъжна ли е националната юрисдикция, в съответствие с Директива 93/13, и по-специално член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от нея с оглед на гарантиране на защитата на потребителите и получателите съгласно принципите за равностойност и ефективност, да разгледа служебно наличието на неравноправна клауза с произтичащите от това последици, дори когато в предходно решение се е произнесла в обратен смисъл или е отказала да се произнесе по този въпрос с окончателно решение в съответствие с националната процесуалноправна норма?

4) По какви критерии съотношението цена/качество може да окаже въздействие върху контрола за неравноправност на несъществените условия на договора? При разглеждането на посочения косвен контрол върху споменатите елементи релевантно ли е отчитането на правните ограничения върху цените, наложени от националните разпоредби? Възможно ли е принципно валидно сключени сделки да се окажат недействителни, като се вземе предвид, че цената на сделката се оказва много висока спрямо обичайната пазарна цена?

5) За целите на член 4 от Директива 93/13, възможно ли е да се вземат предвид обстоятелства, настъпили след сключването на договора, ако това произтича от анализа на националната норма?

6) Трябва ли член 693, параграф 2 от [LEC] да се тълкува в смисъл, че не препятства защитата на интересите на потребителя?

7) В съответствие с Директива 93/13, и по-специално член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 с оглед на гарантиране на защитата на потребителите и получателите съгласно принципите за равностойност и ефективност, когато националната юрисдикция установи наличието на неравноправна клауза относно предсрочната изискуемост, трябва ли да я приеме за несъществуваща с произтичащите от това последици, включително когато продавачът или доставчикът е спазил минималния срок, предвиден в националната разпоредба?“.

26 Запитващата юрисдикция иска от Съда да разгледа делото по реда на бързото производство на основание член 105, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда. Това искане е отхвърлено с определение от 11 ноември 2014 г., Banco Primus (C-421/14, непубликувано, EU:C:2014:2367) с мотив по-специално че както тази юрисдикция информира Съда с писмото си от 29 септември 2014 г., изпълнителното производство е спряно със съдебен акт от 16 юни 2014 г., поради което няма непосредствена опасност г-н Gutiérrez García да загуби жилището си.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

27 В писменото си становище испанското правителство изразява съмнения относно допустимостта на поставените въпроси с мотив, че отговорите на Съда нямало да бъдат полезни на запитващата юрисдикция за решаването на спора, с който е сезирана. В действителност производството по принудително изпълнение върху недвижим имот било приключено и тази юрисдикция не можела да постанови каквато и да било мярка във връзка с него, тъй като е приключила изпълнителното производство, нареждайки с определение, влязло в сила на 8 април 2014 г., да се отстранят от имота длъжникът и останалите обитатели.

28 Banco Primus не се позовава изрично на недопустимост на преюдициалното запитване, но изтъква аналогични доводи на тези, върху които се основава възражението за недопустимост.

29 В това отношение следва най-напред да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на производството по член 267 ДФЕС, основано на ясно разделение на правомощията между националните юрисдикции и Съда, само националният съд е компетентен да установи и прецени фактите по спора в главното производство, както и да тълкува и прилага националното право. Също така само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да понесе отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, т. 76 и цитираната съдебна практика).

30 В този смисъл Съдът може да не се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, т. 77 и цитираната съдебна практика).

31 Настоящият случай обаче не е такъв.

32 Всъщност, както посочва генералният адвокат в точка 30 от заключението си, описаното от запитващата юрисдикция национално законодателство дава възможност да се разбере, че разглежданото в главното производство принудително изпълнение върху спорния ипотекиран имот не е приключило и че то продължава, докато не е извършен ввод във владение на имота, както потвърждава испанското правителство в писменото си становище. Така, четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2003 предвижда, че тази разпоредба се прилага „за всички изпълнителни производства, които не са приключили с ввод на купувача във владение на недвижимия имот“.

33 При тези условия и предвид обстоятелството, че Съдът трябва да бъде полезен с отговора си на запитващата юрисдикция, за да ѝ позволи да разреши спора, с който е сезирана (вж. решения от 28 ноември 2000 г., Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, т. 18 и от 11 март 2010 г., Attanasio Group, C-384/08, EU:C:2010:133, т. 19), от доводите на испанското правителство не е очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство.

34 Следователно и като си запазва правото на преценка по всеки отделен преюдициален въпрос, Съдът приема настоящото преюдициално запитване за допустимо.

По съществото на спора

По първия и третия въпрос

35 С въпроси 1—3, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали членове 6 и 7 от Директива 93/13 допускат разпоредба от националното право като четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2003, която предвижда за упражняването на правото на възражение срещу принудителното изпълнение на основание твърдян неравноправен характер на договорни клаузи от страна на потребителите, спрямо които е образувано принудително изпълнение върху ипотекиран имот, което обаче не е приключило преди влизането в сила на посочения закон, едномесечен преклузивен срок, изчисляван от деня, следващ този на публикуването на този закон. Освен това запитващата юрисдикция иска да се установи при необходимост дали посочената директива я задължава служебно да преразгледа неравноправния характер на клаузи от договора, които вече са били предмет на такова разглеждане по отношение на Директива 93/13 с влязло в сила съдебно решение, и то в нарушение на националните процесуални правила относно принципа на силата на пресъдено нещо.

36 Що се отнася до въпроса дали членове 6 и 7 от Директива 93/13 допускат национална разпоредба като четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2003, следва да се подчертае, че този въпрос вече е разгледан от Съда, който е отговорил утвърдително с решение от 29 октомври 2015 г., BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731).

37 По-специално, от това решение следва, че четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2003, в частта ѝ, в която предвижда, че по отношение на потребители, срещу които е образувано изпълнително производство върху недвижим имот преди влизането в сила на посочения закон и то не е приключило към тази дата, тече едномесечен преклузивен срок, считано от деня след публикуването на посочения закон, в който те могат да направят възражение срещу принудителното изпълнение на основание твърдян неравноправен характер на договорни клаузи, не е от естество да гарантира на тези потребители пълното възползване от посочения срок и вследствие на това — ефективното упражняване на техните права (вж. в този смисъл решение от 29 октомври 2015 г., BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, т. 39).

38 Впрочем по главното производство, видно от преписката, представена пред Съда, в решение от 12 юни 2013 г., което се ползва със силата на пресъдено нещо, запитващата юрисдикция вече е разгледала спорния по главното производство договор с оглед на Директива 93/13 и е обявила, че клауза 6 от него относно мораторните лихви е неравноправна.

39 В този контекст запитващата юрисдикция иска да се установи дали Директива 93/13 допуска национална разпоредба като член 207 LEC, която забранява служебно да се разглеждат определени клаузи от договор, които вече са били предмет на съдебен контрол, приключил с влязло в сила решение.

40 В това отношение следва да се припомни, най-напред, че според постоянната практика на Съда въведената с Директива 93/13 система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на преговорните си възможности, така и на степента си на информираност (вж. по-специално решение от 17 юли 2014 г., Sánchez Morcillo и Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, т. 22 и цитираната съдебна практика).

41 С оглед на това положение на по-слаба страна член 6, параграф 1 от тази директива предвижда, че неравноправните клаузи не са обвързващи за потребителя. Става въпрос за императивна разпоредба, с която се цели замяната на формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях (вж. по-специално решения от 17 юли 2014 г., Sánchez Morcillo и Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, т. 23 и от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 53 и 55).

42 Съгласно постоянната съдебна практика тази разпоредба трябва да се приеме за разпоредба, равностойна на националните норми, които имат ранг на норми от публичен ред във вътрешния правопорядък (вж. решения от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 51 и 52 и от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 54).

43 В този контекст Съдът многократно е постановявал, че когато са налице необходимите за това правни и фактически обстоятелства, националният съд е длъжен служебно да преценява неравноправния характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на Директива 93/13, и по този начин да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика (решения от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 46 и цитираната съдебна практика и от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 58).

44 Въпреки това, както е посочено в точка 38 от настоящото решение, в случая националната юрисдикция вече е разгледала спорния по главното производство договор с оглед на Директива 93/13, като вследствие на това разглеждане е установила с влязло в сила решение неравноправния характер на една от клаузите в договора.

45 При тези условия следва да се определи дали при такива обстоятелства необходимостта да се замени формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на продавача или доставчика и потребителя с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях, задължава запитващата юрисдикция служебно да упражни нов контрол върху този договор, независимо от националните процесуални правила относно силата на пресъдено нещо.

46 В това отношение е важно в самото начало да се припомни значението на принципа на силата на пресъдено нещо както в правовия ред на Съюза, така и в националните правни системи. Всъщност Съдът вече е имал възможност да уточни, че за да се гарантира стабилността на правото и на правоотношенията, както и доброто правораздаване, е необходимо съдебните решения, които са станали окончателни след изчерпване на наличните способи за защита или след изтичане на предвидените за тази защита срокове, да не могат повече да бъдат оспорвани (вж. по-специално решение от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 35 и 36).

47 Също така Съдът вече е признал, че защитата на потребителя не е абсолютна. По-специално той е приел, че правото на Съюза не задължава националната юрисдикция да не прилага вътрешните процесуалноправни норми, които придават на дадено решение сила на пресъдено нещо, дори ако това би позволило да се отстрани допуснато с въпросното решение нарушение на разпоредба, съдържаща се в Директива 93/13, независимо от естеството на това нарушение (вж. в този смисъл решения от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 37 и от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 68), освен ако националното право не възлага такива правомощия на националния съд при нарушаване на норми от обществения ред (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 53).

48 Освен това Съдът вече е посочил, че съгласно правото на Съюза принципът на ефективна съдебна защита на потребителите цели правото на достъп не до двуинстанционен съдебен контрол, а единствено до съд (вж. в този смисъл решение от 17 юли 2014 г., Sánchez Morcillo и Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, т. 36 и цитираната съдебна практика).

49 От гореизложеното следва, че Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпоредба като член 207 LEC, която забранява на националния съд служебно да преразглежда неравноправни клаузи в договор, сключен с продавач или доставчик, когато вече е установена законосъобразността на всички клаузи в договора с оглед на посочената директива с влязло в сила решение, а това следва да се провери от запитващата юрисдикция.

50 При това положение, видно от акта за преюдициално запитване, в случая процесуалната норма относно силата на пресъдено нещо, предвидена в член 207 LEC, забранява на националния съд не само да преразглежда законосъобразността на клаузи от договор с оглед на Директива 93/13, по която законосъобразност вече е постановено окончателно решение, но и да преценява твърдян неравноправен характер на други клаузи в същия договор.

51 От принципите, изведени от точки 40—43 от настоящото решение, обаче следва, че определените в националните законодателства условия, посочени в член 6, параграф 1 от Директива 93/13, не могат да засегнат същината на предоставеното с тази разпоредба право на потребителите да не бъдат обвързани от клауза, която е обявена за неравноправна (решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 71).

52 Следователно, в хипотезата, когато при предходно разглеждане на спорен договор, довел до приемането на влязло в сила решение, националният съд се е ограничил служебно да разгледа в светлината на Директива 93/13 само една или определени клаузи от договора, посочената директива задължава национален съд, като разглеждания в главното производство, редовно сезиран от потребителя чрез насрещно възражение по искане на страните или служебно, когато разполага с необходимите за тази цел данни от фактическа и правна страна, да разгледа твърдения неравноправен характер на другите клаузи от посочения договор. В действителност при липсата на такъв контрол защитата на потребителя би се оказала непълна и недостатъчна и не би представлява подходящо и ефективно средство за преустановяване на прилагането на този тип клаузи, а това е в противоречие с разпоредбата на член 7, параграф 1 от Директива 93/13 (вж. в този смисъл решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 60).

53 В случая, тъй като липсват уточнения в преписката, с която разполага Съдът, запитващата юрисдикция следва да установи дали във влязлото в сила решение от 12 юни 2013 г. е проверена законосъобразността с оглед на Директива 93/13 на всички клаузи от договора по главното производство, или само на клауза 6 от него.

54 С оглед на всички изложени съображения на въпроси 1—3 следва да се отговори, че:

— членове 6 и 7 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална разпоредба като четвъртата преходна разпоредба от Закон 1/2013, която предвижда за упражняването на правото на възражение срещу принудителното изпълнение на основание твърдян неравноправен характер на договорни клаузи от страна на потребителите, спрямо които е образувано принудително изпълнение върху ипотекиран имот, което обаче не е приключило преди влизането в сила на закона, предвиждащ тази разпоредба, едномесечен преклузивен срок, изчисляван от деня, следващ този на публикуването на този закон.

— Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпоредба като изведената от член 207 LEC, която забранява на националния съд служебно да преразглежда неравноправни клаузи в договор, сключен с продавач или доставчик, когато вече е установена законосъобразността на всички клаузи в договора с оглед на посочената директива с влязло в сила решение.

За сметка на това при наличието на една или няколко договорни клаузи, чийто твърдян неравноправен характер все още не е разгледан при предходен съдебен контрол върху спорния договор, приключил с влязло в сила решение, Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, редовно сезирана от потребител чрез насрещно възражение, е длъжна да разгледа по искане на страните или служебно, когато разполага с необходимите за тази цел данни от фактическа и правна страна, твърдения неравноправен характер на договорните клаузи.

По четвъртия и петия преюдициален въпрос

55 С четвъртия и петия си въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да получи указания относно критериите по член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13, които следва да се вземат предвид, за да се прецени твърдян неравноправен характер на клаузи като разглежданите в главното производство относно изчисляването на редовни лихви и настъпването на предсрочна изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период.

56 В самото начало следва да се подчертае, че с оглед на цитираната в точка 30 от настоящото решение съдебна практика тези въпроси са недопустими, доколкото целят да се установи дали националната юрисдикция в рамките на съдебния контрол върху твърдения неравноправен характер на договорна клауза, и по-специално клауза 6 bis от разглеждания в главното производство договор, може да вземе предвид обстоятелства, настъпили след сключването на договора. В действителност в акта за преюдициално запитване не се посочва ясно за какви последващи обстоятелства става въпрос. При тези условия Съдът не разполага с необходимите за преценката си фактически елементи и следователно не може да предостави на запитващата юрисдикция полезен отговор за решаването на спора в главното производство.

57 Що се отнася до другите аспекти, поставени в четвъртия и петия въпрос, е важно да се уточни, на първо място, че съгласно постоянната съдебна практика Съдът е компетентен да тълкува понятието „неравноправна клауза“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директивата и приложението към нея, както и критериите, които националният съд може или трябва да прилага при преценката на договорна клауза от гледна точка на разпоредбите на Директивата, като се има предвид, че националният съд има правомощието въз основа на тези критерии конкретно да квалифицира съответната договорна клауза с оглед на обстоятелствата по разглежданото от него дело. От това следва, че Съдът трябва единствено да предостави на запитващата юрисдикция указания, които тя следва да вземе под внимание при преценката на неравноправния характер на съответната клауза (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 66 и цитираната съдебна практика).

58 При това положение следва да се отбележи, че като се основава на понятията „добросъвестност“ и „значителна неравнопоставеност“ в ущърб на потребителя между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, член 3, параграф 1 от Директива 93/13 определя само общо факторите, придаващи неравноправен характер на договорна клауза, която не е била индивидуално договорена (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 67 и цитираната съдебна практика).

59 За да се прецени обаче дали дадена клауза създава в ущърб на потребителя „значителна неравнопоставеност“ между произтичащите от договора права и задължения на страните по него, трябва да се вземат предвид разпоредбите на националното право, приложими при липсата на уговорка между страните в това отношение. Именно вследствие на такъв сравнителен анализ националният съд може да установи дали и евентуално в каква степен по силата на договора потребителят е поставен в по-неблагоприятно правно положение от предвиденото в действащото национално право. За тази цел, изглежда, се явява релевантно да се разгледа и правното положение на потребителя с оглед на предвидените в националната правна уредба средства за предотвратяване на прилагането на неравноправните клаузи (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 68).

60 За да се отговори на въпроса при какви обстоятелства възниква такава неравнопоставеност „въпреки изискването за добросъвестност“, следва да се констатира, че съгласно шестнадесетото съображение на Директива 93/13 за тази цел националният съд трябва да провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя, продавачът или доставчикът може основателно да очаква, че потребителят ще се съгласи с подобна клауза при индивидуални преговори (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 69).

61 Освен това член 4, параграф 1 от Директивата предвижда, че неравноправният характер на договорна клауза трябва да се преценява, като се държи сметка за естеството на стоките или услугите, които са предмет на договора, и като се имат предвид всички съпровождащи сключването му обстоятелства към момента на сключването (решения от 4 юни 2009 г., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, т. 39 и от 9 ноември 2010 г., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, т. 42). От това следва, че в този контекст трябва да се преценят и последиците, които посочената клауза може да има в рамките на приложимото към договора право, което налага анализ на националната правна система (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 71 и цитираната съдебна практика).

62 На второ място, следва да се припомни, че съгласно член 4, параграф 2 от Директива 93/13 клаузите, свързани с основния предмет на договора или със съответствието между цената и възнаграждението, от една страна, и доставените стоки или предоставените услуги, от друга, макар и да попадат в приложното поле на уредената с Директивата област, не подлежат на преценка относно неравноправния им характер, при условие че компетентната национална юрисдикция след разглеждане на всеки конкретен случай прецени, че са изразени от продавача или доставчика на ясен и разбираем език (вж. в този смисъл решения от 30 април 2014 г., Kásler и Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 41 и от 9 юли 2015 г., Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, т. 50).

63 Именно в светлината на тези съображения запитващата юрисдикция следва да прецени неравноправния характер на клаузите, описани в четвъртия и петия въпрос.

64 Що се отнася, от една страна, до клауза 3 от разглеждания в главното производство договор относно изчисляването на редовните лихви, запитващата юрисдикция подчертава, че макар и да попада в приложното поле на член 4, параграф 2 от Директива 93/13, посочената клауза не е изразена на ясен и разбираем език по смисъла на тази разпоредба. При тези условия, както посочва генералния адвокат в точка 61 от заключението си, запитващата юрисдикция следва да прецени неравноправния характер на посочената клауза, и по-точно да провери дали тя създава в ущърб на разглеждания потребител значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните по договора с оглед на съображенията, изложени в точки 58—61 от настоящото решение.

65 Запитващата юрисдикция трябва по-специално да сравни начина на изчисляване на предвидения в тази клауза процент на редовните лихви и действително получения процент с обичайно приетия начин на изчисляване и размера на законната лихва, както и пазарния процент на

лихвите към датата на сключване на разглеждания в главното производство договор при кредит със сходен размер и срок на разглеждания. По-специално тя трябва да провери дали обстоятелството, че редовните лихви се начисляват за година от 360 дни, вместо календарната година от 365 дни, може да доведе до неравноправност на посочената клауза 3.

66 Що се отнася, от друга страна, до клауза 6 bis от разглеждания в главното производство договор относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, запитващата юрисдикция трябва да провери по-специално дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за изискуем, зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита (вж. в този смисъл решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 73).

67 От всички гореизложени съображения следва, че на четвъртия и петия въпрос трябва да се отговори, че член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13 следва да се тълкуват в смисъл, че:

— разглеждането на твърдян неравноправен характер на клауза от договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, налага да се определи дали тази клауза създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. Това разглеждане трябва да се извърши съгласно националните правила, които намират приложение при липса на уговорка между страните, с оглед на правните средства за защита, с които разполага потребителят съгласно националното право, за да се преустанови действието на този вид клаузи, на характера на стоките или услугите, за които е сключен договорът, както и на всички обстоятелства, довели до сключването му;

— когато запитващата юрисдикция счита, че дадена договорна клауза относно начина на изчисляване на редовните лихви като разглежданата в главното производство не е изразена на ясен и разбираем език по смисъла на член 4, параграф 2 от посочената директива, тя е длъжна да провери дали въпросната клауза е неравноправна по смисъла на член 3, параграф 1 от посочената директива. При това разглеждане посочената юрисдикция по-специално трябва да сравни начина на изчисляване на предвидения в тази клауза процент на редовните лихви и действително получения процент с обичайно приетия начин на изчисляване и размера на законната лихва, както и пазарния процент на лихвите към датата на сключване на разглеждания в главното производство договор при кредит със сходен размер и срок на разглеждания, и

— що се отнася до преценката на националната юрисдикция относно твърдения неравноправен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, посочената юрисдикция трябва да провери по-специално дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за изискуем, зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита.

По шестия и седмия въпрос

68 С шестия и седмия въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска тълкуване от съдебната практика на разпоредба от националното право, уреждаща клаузите за предсрочна изискуемост на задължението по договор за кредит като член 693, параграф 2 от LEC, която забранява на националния съд, установил неравноправния характер на такава договорна клауза, да я обяви за недействителна и да откаже да я приложи, когато на практика продавачът или доставчикът не я е приложил, но е спазил условията, предвидени във въпросната разпоредба от националното право.

69 В самото начало следва да се припомни, че макар че съгласно член 1, параграф 2 от посочената директива „договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби […] не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“, клауза 6 bis от разглеждания в главното производство договор относно определяне на условията за настъпване на предсрочна изискуемост, за която се отнасят шестият и седмият въпрос, не отразява разпоредбите на член 693, параграф 2 LEC. В действителност посочената клауза предвижда, че заемодателят може да обяви предсрочната изискуемост на задължението и да изиска незабавно плащане на главницата, лихвите и различните разноски при неизпълнение на падежа на която и да е дължима сума на главницата, лихвите или авансите, а не както предвижда член 693, параграф 2 LEC, при неизпълнение на задължението за плащане в продължение на три месеца. Освен това във въпросната клауза се съдържат формулировките „извън предвидените в закона случаи“ и „в допълнение към предвидените в закона случаи“. От тази формулировка следва, че с тази клауза страните целят да не ограничат основанията за предсрочна изискуемост до предвиденото в член 693, параграф 2 LEC основание.

70 Следователно посочената клауза попада в приложното поле на посочената директива (вж. по аргумент за противното решение от 30 април 2014., Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, т. 41), а националният съд е длъжен служебно да прецени твърдения неравноправен характер (вж. по-специално решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 46 и цитираната съдебна практика).

71 Що се отнася до последиците, които трябва да бъдат изведени от твърдения неравноправен характер на подобна клауза, е важно да се припомни, че видно от текста на член 6, параграф 1 от Директива 93/13, националните съдилища са длъжни само да не прилагат неравноправните договорни клаузи, така че те да нямат задължителна сила за потребителя, но не са овластени да изменят съдържанието им. Всъщност договорът трябва по принцип да продължи да действа без друго изменение освен произтичащото от премахването на неравноправните клаузи, доколкото съгласно нормите на вътрешното право съществува правна възможност така да се запази договорът (вж. по-специално решения от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, т. 65, от 30 май 2013 г., Asbeek Brusse и de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, т. 57 и от 21 януари 2015 г., Unicaja Banco и Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 и C-487/13, EU:C:2015:21, т. 28).

72 Освен това предвид естеството и значението на обществения интерес, на който се основава защитата, гарантирана на потребителите, които са в положение на по-слаба страна спрямо продавачите и доставчиците, Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици, както следва от член 7, параграф 1 във връзка с двадесет и четвърто съображение от тази директива (вж. по-специално решения от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, т. 68 и от 21 януари 2015 г., Unicaja Banco и Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 и C-487/13, EU:C:2015:21, т. 30).

73 Поради това и за да се осигури възпиращият ефект на член 7 от Директива 93/13, правомощията на националния съд, който установява наличието на неравноправна клауза по смисъла на член 3, параграф 1 от тази директива, не могат да зависят от прилагането на тази клауза на практика. Съдът вече се е произнесъл, че Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че когато националният съд констатира „неравноправен“ характер по смисъла на член 3, параграф 1 от тази директива на клауза от договор, сключен между потребител и продавач или доставчик, обстоятелството, че тази клауза не е била изпълнена, само по себе си не пречи на националния съд да изведе всички последици от „неравноправния“ характер на посочената клауза (вж. в този смисъл определение от 11 юни 2015 г., Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, непубликувано, EU:C:2015:397, т. 50 и 54).

74 При тези условия, както посочва генералният адвокат в точка 85 от заключението си, обстоятелството, че продавачът или доставчикът в случая се е съобразил с разпоредбите на член 693, параграф 2 LEC и е започнал производство по принудително изпълнение върху ипотекирания имот едва след неплащане на седем последователни месечни вноски, а не както клауза 6 bis от разглеждания в главното производство договор предвижда след неплащане на която и да е вноска, не освобождава националния съд от задължението да изведе всички правни последици от твърдения неравноправен характер на посочената клауза.

75 С оглед на всички гореизложени съображения на шестия и седмия въпрос следва да се отговори, че Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска тълкуване от съдебната практика на разпоредба от националното право, уреждаща клаузите за предсрочна изискуемост на задължението по договор за кредит като член 693, параграф 2 LEC, която забранява на националния съд, установил неравноправния характер на такава договорна клауза, да я обяви за недействителна и да откаже да я приложи, когато на практика продавачът или доставчикът не я е приложил, но е спазил условията, предвидени във въпросната разпоредба от националното право.

По съдебните разноски

76 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разноските, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) Членове 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална преходна разпоредба като четвъртата преходна разпоредба от Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Закон 1/2013 относно мерки за засилване на защитата на ипотекарните длъжници, преструктуриране на дълга и социалния наем) от 14 май 2013 г., която предвижда за упражняването на правото на възражение срещу принудителното изпълнение на основание твърдян неравноправен характер на договорни клаузи от страна на потребителите, спрямо които е образувано принудително изпълнение върху ипотекиран имот, което обаче не е приключило преди влизането в сила на закона, предвиждащ тази разпоредба, едномесечен преклузивен срок, изчисляван от деня, следващ този на публикуването на този закон.

2) **Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпоредба като член 207 от Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (Закон 1/2000 за Гражданския процесуален кодекс) от 7 януари 2000 г., изменен със Закон 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Закон 1/2013 относно мерки за засилване на защитата на ипотекарните длъжници, преструктуриране на дълга и социалния наем) от 14 май 2013 г., впоследствие с Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (Декрет-закон 7/2013 за спешни данъчни и бюджетни мерки за насърчаване на изследванията, развитието и иновациите) от 28 юни 2013 г., впоследствие с Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (Декрет-закон 11/2014 за спешни мерки относно несъстоятелността) от 5 септември 2014 г., която забранява на националния съд служебно да преразглежда неравноправни клаузи в договор, когато законосъобразността на всички клаузи в договора с оглед на посочената директива вече е била разгледана с влязло в сила решение.**

За сметка на това при наличието на една или няколко договорни клаузи, чийто твърдян неравноправен характер все още не е разгледан при предходен съдебен контрол върху спорния договор, приключил с влязло в сила решение, Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националната юрисдикция редовно сезирана от потребител чрез насрещно възражение, е длъжна да разгледа по искане на страните или служебно, когато разполага с необходимите за тази цел данни от фактическа и правна страна, твърдения неравноправен характер на договорните клаузи.

3) **Член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че:**

— **разглеждането на твърдян неравноправен характер на клауза от договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, налага да се определи дали тази клауза създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. Това разглеждане трябва да се извърши съгласно националните правила, които намират приложение при липса на уговорка между страните, с оглед на правните средства за защита, с които разполага потребителят съгласно националното право, за да се преустанови действието на този вид клаузи, на характера на стоките или услугите, за които е сключен договорът, както и на всички обстоятелства, довели до сключването му,**

— **когато запитващата юрисдикция счита, че дадена договорна клауза относно начина на изчисляване на редовните лихви като разглежданата в главното производство не е изразена на ясен и разбираем език по смисъла на член 4, параграф 2 от посочената директива, тя е длъжна да провери дали въпросната клауза е неравноправна по смисъла на член 3, параграф 1 от посочената директива. При това разглеждане посочената юрисдикция по-специално трябва да сравни начина на изчисляване на предвидения в тази клауза процент на редовните лихви и действително получения процент с обичайно приетия начин на изчисляване и размера на законната лихва, както и пазарния процент на лихвите към датата на сключване на разглеждания в главното производство договор при кредит със сходен размер и срок на разглеждания, и**

— **що се отнася до преценката на националната юрисдикция относно твърдения неравноправен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, посочената юрисдикция трябва да провери по-специално дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за изискуем, зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение,**

дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита.

4) **Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска тълкуване от съдебната практика на разпоредба от националното право, уреждаща клаузите за предсрочна изискуемост на задължението по договор за кредит като член 693, параграф 2 LEC, която забранява на националния съд, установил неравноправния характер на такава договорна клауза, да я обяви за недействителна и да откаже да я приложи, когато на практика продавачът или доставчикът не я е приложил, но е спазил условията, предвидени във въпросната разпоредба от националното право.**

Подписи